
Prześladowca Decjusz

W 235 r. został zamordowany ostatni cesarz z dynastii Sewerów – Aleksander. Dla Rzymu rozpoczyna się wówczas czas uzurpacji, przewrotów i panowania wodzów wojsk. Armia osadza na tronie swoich wybrańców, ale też zrzuca z nich tych, którzy stają się zbyt samodzielni. Zostają podjęte próby przywrócenia dyscypliny, które niekoniecznie kończą się sukcesem.

W tym czasie uderza się również w chrześcijan, wciąż traktowanych jako element antypaństwowy i destabilizujący sytuację w cesarstwie. Wybuchają prześladowania na skalę lokalną (np. w Aleksandrii). Pewnym wyjątkiem stają się rządy cesarskie Filipa Araba (244–249), który nie pozwolił gnębić chrześcijan, ale wręcz powierzał im funkcje państwowe. Ta polityka tolerancji pozwala zastanawiać się dzisiaj, czy aby sam nie był chrześcijaninem.

Próba reform

W 249 r. cesarzem zostaje Decjusz pochodzący z Illiri. Za podstawowy cel swojej polityki uznaje konieczność zaprowadzenia w państwie ładu po okresie wojskowej anarchii. Skupia działania wokół centralizacji władzy (w swoim ręku) oraz ujednolicenia państwa (również pod względem kulturowo-religijnym). Dlatego domaga się pewnego sprawdzianu, testu na lojalność. W 250 r. zostaje wydany edykt, w myśl którego wszyscy mieszkańcy imperium mają złożyć bogom rzymskim ofiarę polegającą na spaleniu kadzidła ku ich czci. Z wykonania edyktu zwolniono tylko Żydów, szanując ich tradycję religijną.

---

¹ Oprac. na podstawie: Ks. Paweł Kucia, *Prześladowca Decjusz*, <https://misyjne.pl/misja/przesladowca-decjusz/> (dostęp: 30.03.2020).

Edykt i prześladowania

Wykonanie edyktu zostało poddane kontroli specjalnie powołanych komisji. Po złożeniu ofiary wydawały one specjalne zaświadczenie (*libellus*). Gdyby ktoś odmówił składania ofiar lub nie mógł okazać się wspomnianym zaświadczeniem, wówczas był wtrącany do więzienia, gdzie próbowano nakłonić go do zmiany stanowiska (również za pomocą tortur). Jak wobec edyktu zachowali się chrześcijanie? Wielu, w obawie o swoje życie lub po złamaniu torturami, decyduje się złożyć ofiarę bogom. Zwano ich *lapsi* – upadli. Po ustaniu prześladowań pojawił się problem ich powrotu do Kościoła, ponieważ akt złożenia ofiary był traktowany jako akt apostazji.

Innym zachowaniem były ucieczki na tereny poza imperium lub ukrywanie się, jeszcze innym załatwienie sobie zaświadczenia o złożeniu ofiary (np. poprzez wręczenie łapówki lub wykorzystanie znajomości wśród członków komisji). Ci chrześcijanie musieli później udowadniać przed biskupami, że ofiary w rzeczywistości nie złożyli, gdyż widnieli na urzędowych listach ofiarników. Wielu jednak trwa przy wierze pomimo prześladowań. Tych, którym udało się przeżyć, nazywa się „wyznawcami”, a ci, którzy ponieśli śmierć, otrzymują miano „męczenników”. Biskup kartagiński św. Cyprian uskarżał się, że gdy prześladowania ustały, część „wyznawców” okazywała swą wyższość pozostałym chrześcijanom.

Męczennicy

Okres prześladowań za Decjusza przyniósł całą listę męczenników. Należy do nich m.in. św. Konon – eremita trudniący się ogrodnictwem, mieszkający w Pamfilii. Innym jest św. Saturnin, pierwszy biskup Tuluzy (zwany „apostolem Galii”). Zginął, gdy przywiązano go za nogi do byka, którego rozjuszono i pędzono ulicami miasta, a ten włókł za sobą Saturnina. Kolejną jest św. Agata. Pochodziła z rodu rzymskiego na tyle ważnego w społeczeństwie, że postanowiono wydać ją za namiestnika prowincji. Odrzuciła jednak jego oświadczyzny, będąc już chrześcijanką, za co oddaną ją do domu publicznego. Pomimo tego udało się jej zachować i wiarę, i dziewictwo. Gdy Decjusz ogłosił dekret, odrzucony przez Agatę namiestnik postawił ją przed sądem. Torturowana (według tradycji m.in. obcięto jej piersi), zginęła rzucona na rozżarzone węgle.

Prześladowania ustały wraz ze śmiercią Decjusza w 251 r. Był to pierwszy w historii edykt, w wyniku którego chrześcijanie zostali zmuszeni do wyboru pomiędzy apostazją a śmiercią. Dla gmin chrześcijańskich prześladowania zakończyły się nie tylko męczeństwem wielu wybitnych przedstawicieli, ale również głębokimi podziałami po ich ustaniu. Trauma tych wydarzeń została pogłębiona przez kolejne prześladowania, które nadeszły bardzo szybko.
